

Johanna Mäenpää

Kati Ehrnrooth-Kiljunen

VERTAISTUESTA VOIMAA
VARHAISKASVATUKSEEN
Vertaistukitoimintaa Mikkelin seudulla 2011

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Toukokuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä Toukokuu 2011
Tekijä(t) Kati Ehrnrooth-Kiljunen & Johanna Mäenpää		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaaliala/sosionomi
Nimeke VERTAISTUESTA VOIMAA VARHAISKASVATUKSEEN		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyömme ensisijaisena tarkoituksena oli tuottaa opas, jossa kerrotaan Mikkelin seudun vertaistukitoiminnan mahdollisuuksista. Oppaan tavoitteena on tiedottaa vertaistuen mahdollisuuksista vertaistukea tarvitseville sekä niille ammattilaisille, jotka vertaistuen pariin asiakkaitaan ohjaavat. Tässä opinnäytetyössä selvitettiin kyselyn avulla sitä, kuinka päiväkodin varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat oppaan käytön ja tarkoituksenmukaisuuden. Halusimme saada palautetta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta, sillä kiinnostuimme opiskelun aikana siitä, kuinka vanhemmuutta voidaan tukea vertaistuen avulla.</p> <p>Tavoitteenamme oli luoda selkokielineen ja helposti luettava opas. Opas valmistui maaliskuussa 2011, jolloin se jaettiin satunnaisesti seitsemälle Mikkelin seudun päiväkodille, yhteensä kymmenelle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle. Samaan aikaan myös palautekysely oppaan hyödyllisyydestä toteutettiin. Kyselylomake sisälsi sekä avoimia että monivalinta kysymyksiä. Palautekyselyyn vastasi seitsemän varhaiskasvatuksen ammattilaista viidestä eri päiväkodista. Oppaan arvioinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, kokivatko varhaiskasvatuksen ammattilaiset vertaistukitoiminnan oppaasta olevan hyötyä vanhemmuuden tukemisessa. Kyselyn tuloksista selvisi, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat vertaistukitoiminnan oppaan hyödylliseksi ohjauksvälineeksi vanhempien sekä perheiden tukemisessa. Oppaasta koitua hyöty lapsiperheille riippuu siitä, kuinka opas otetaan käyttöön ja miten vanhemmuuden tukemista oppaan avulla on voitu tukea ja arvioida. Jatkotutkimuksena voisikin selvittää sitä, miten lapsiperheet ovat kokeneet hyötyvänsä vertaistukitoiminnan oppaasta ja kuinka moni löysi vertaistukitoimintaan oppaan avulla.</p> <p>Opinnäytetyömme aihe syntyi yhteistyössä Vertaistukiprojektin (VETO- projektin) työntekijöiden kanssa. VETO-projekti on Etelä-Savon sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tuki ry:n, ESTERY:n vertaistuen kehittämisprojekti. Projektin työntekijät kokevat vertaistukitoiminnanoppaan olevan tarpeen vertaistuen näkyvyyden lisäämisessä, kehittämisessä sekä tehostamisessa. Projektin tavoitteena on tukea ja kehittää alueellista vertaistukitoimintaa, sekä tehostaa ja edistää sosiaali- ja terveysalan järjestöjen välistä yhteistyötä. Opas on julkaistu sekä kirjallisena, että sähköisenä versiona ja jatkossa sen päivityksestä vastaa VETO- projekti.</p>		
Asiasanat (avainsanat) vertaistuki, vanhemmuus, sosiaalinen tuki		
Sivumäärä s 24 s. + liitt. 4 s.	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteenä opas 40 s.		
Ohjaavan opettajan nimi Marja Lehtonen/Kati Vapalahti		Opinnäytetyön toimeksiantaja VETO- projekti

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	Date of the bachelor`s thesis May 2011	
Author(s) Kati Ehrnrooth-Kiljunen, Johanna Mäenpää	Degree programme and option The Degree Programme in Social Work	
Name of Stength to the parenthood by the peer support –a guidebook of the peer support activities in Mikkeli		
Abstract <p>The main objective of this thesis was to produce a peer supports guidebook to the region of Mikkeli city. The aim of the guidebook was to give information about the different possibilities of the peer support to people who need such support and to specialists who assign clients to get the peer support. In addition, we studied the feedback of those day care center professionals, who give early childhood education. We asked their opinion about the utilization and the suitability of the guidebook. We wanted to get feedback especially from the professionals of early childhood education, because during our studies, we interested in the peer support as a way of supporting the parenthood.</p> <p>Our ambition was to write a clear, easy reading guidebook of the peer support in the area of Mikkeli. All different peer support activities in this region were collected into the guidebook. The guidebook was finished in March 2011, and it was randomly distributed to ten early childhood education professionals in seven day care centers in Mikkeli. At the same time, the feedback questionnaire about the usefulness of the guidebook was passed out. The questionnaire was answered by seven professionals of early childhood education from five different day care centers. There were both multiple choice questions and free word questions in the questionnaire.</p> <p>In the evaluation of the guidebook, we wanted to examine, if the early childhood education professionals felt the guidebook useful in their work of supporting the parenthood.</p> <p>The results of the feedback revealed, that the early childhood education professionals felt the guidebook as a useful working tool in supporting the parents and the families. The benefit that families with children will get from the guidebook depends on how it will be utilized by the families, and, further, how the utilization of the guidebook will be supported and estimated. Some further studies could be made to find out, what kind of help families have got from the guidebook, and how many families have found a peer support with the guidebook.</p> <p>The subject of this thesis was arisen in co-operation with the workers of the peer support project Veto. Veto-project is a developing project of the peer support, and it has been carried out by health and social organizations (ESTERY) in Southern Savonia. The workers in the project felt that a guidebook of the peer support was needed for the briefing, development and intensification of the peer support actions. The aim of the Veto-project is to support and develop the local peer support activities, and, in addition, improve the co-operation between various social and health organizations. The guidebook was composed together with Veto-project, and it has been published both as a book and as a web document. Veto-project is responsible for the updating of the guidebook.</p>		
Subject headings, (keywords) Peer support, parenthood, social support		
Pages 24 +appendices 39 p.	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices Appendices contain guidebook 40p.		
Tutor Marja Lehtonen, Kati Vapalahti	Employer of the bachelor`s thesis VETO- project	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VERTAISTUKI SOSIAALISEN TUEN MUOTONA	3
	2.1 Sosiaalinen tuki	3
	2.2 Vertaistuki ja sen eri muodot	4
	2.3 Vertaisryhmän käsite.....	5
	2.4 Vertaisryhmät vanhemmuuden tukemisen mahdollistajana.....	7
	2.5 Vuorovaikutus ja vertaistuki	9
3	SOSIAALINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA	9
	3.1 Kasvatuskumppanuus.....	10
	3.2 Vertaistuki varhaiskasvatuksessa	12
4	MIKKELIN SEUDUN VERTAISTUKTOIMINNANOPAS	13
	4.1 Vertaistukitoiminnan oppaan tavoite	13
	4.2 Oppaan laatimisen toteutus	13
	4.3 Oppaan käytettävyyden arviointi.....	14
5	OPPAAN ARVIOINTI JA SIITÄ SAATU PALAUTE	14
	5.1 Palautteen hankkiminen oppaan käytöstä.....	14
	5.2 Palautteen analysoiminen	15
6	KYSELYN TULOKSET.....	15
	6.1 Vertaistukitoiminnan oppaan kattavuus	16
	6.2 Vertaistukiryhmät vertaistukitoiminnan oppaassa	16
	6.3 Vertaistukitoiminnan oppaan luettavuus ja selkeys	16
	6.4 Vertaistukitoiminnan oppaan hyödyllisyys	17
	6.5 Kyselyyn vastanneiden vapaamuotoiset kommentit	17
	5.6 Vertaistuen merkitys	17
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	18
	LÄHTEET	21
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut merkittävän paljon viimeksi kuluneiden vuosikymmenien aikana. Monella eri taholla käydään keskustelua vanhemmuuden haasteista sekä vaatimuksista. Muuttoliikkeen myötä vanhempien sosiaaliset tukiverkostot ovat ohentuneet sekä työn ja perhe-elämän yhdistäminen asettaa omat haasteensa vanhemmille. (Kaimola 2005, 14–15.) Lapsen hoitaminen ja kasvattaminen ovat elämänvaiheita, joissa vanhemmat usein tuntevat itsensä epävarmoiksi ja kokevat valmiuksissaan olevan puutteita. (Pelkonen & Löthman-Kilpeläinen 2000,1.)

Lapsiperheen arkea voi rasittaa pienten lasten ja työn haasteellinen yhteensovittaminen, omien vanhempien vanheneminen, mahdolliset sairaudet sekä ohueksi jäävät sosiaaliset tukiverkostot. Tästä syystä vanhemmuuteen halutaan tarjota tukea monin eri keinoin. Yhdeksi tärkeäksi sosiaalisen tuen muodoista on muodostunut vertaistuki. Lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan vanhemmuuden ja parisuhteen tukemista sekä vertaistuen hyödyntämistä. Vertaisryhmätoiminnalla on huomattu olevan suuri merkitys perheiden jaksamiselle. Ryhmässä vanhemmalle on mahdollisuus saada tunne siitä, että omien kokemusten kautta pystyy auttamaan toista vanhempaa. Monessa asiassa parhaat avut ja neuvot antaa toinen samankaltaisessa tilanteessa oleva tai samankaltaiset tilanteet elänyt ja kokenut. Vertaistukitoiminnan katsotaan olevan hyvin merkittävää koko yhteiskunnan kannalta, koska sillä on kiistattomasti myös taloudellisia vaikutuksia. Apu, joka tavoittaa ajoissa, on monin verroin tehokkaampaa kuin korjaavat tukitoimet. Vertaistukitoiminta täydentää kunnan peruspalveluita, se on osa ennaltaehkäisevää tukea. (Kaliomaa & Viinikka 2006, 2.)

Lasten päivähoidolle Suomessa (Laki lasten päivähoidosta 1973,1983, 2a§) on määriteltä kaksi tehtävää: Lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä perheiden kotikasvatuksen tukeminen. Päiväkodissa, varhaiskasvatuksen ammattilaiset kohtaavat hyvin monenlaisia perheitä. Tämän vuoksi välineitä perheiden tukemiseen tarvitaan entistä enemmän. (Keskinen ym. 2004, 8, 14.) Vanhempien ja koko perheen tukeminen on yksi päivähoidon keskeisimpiä tehtäviä.

Etelä-Savon sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tuki ry:n hallinnoima ja RAY:n rahoittama VETO-projekti toteutetaan Etelä-Savossa vuosina 2009–2012. Projektin tarkoituksena on tukea ja kehittää alueellista vertaistukitoimintaa, tehostaa sosiaali- ja terveysalan järjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä luoda uusi vertaistuen toimintamalli Etelä-Savon alueelle. Tällä hetkellä järjestöjen tarjoama vertaistukitoiminta ei tavoita kaikkia vertaistukea tarvitsevia. On suuri joukko ns. väliinputoajia, jotka eivät löydä tarvitsemaansa vertaistukea tai eivät osaa sitä edes etsiä. Projekti pyrkii pureutumaan tähän ongelmaan selkiyttämällä kolmannen sektorin sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tarjoaman vertaistukitoiminnan käytäntöjä sekä parantamaan yhteistyötä julkisen sektorin sosiaali- ja terveysalan viranomaisten kanssa. (Aalto 2011.)

Opinnäytetyömme on Mikkelin seudun vertaistukitoiminnan opas. Oppaaseen kartoitimme Mikkelin seudun vertaistukitoiminnan. Opas on suunnattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, järjestöille sekä kaikille vertaistukitoiminnasta kiinnostuneille. Vertaistukitoimintaa Mikkelin seudulla oppaan tarkoituksena on helpottaa vertaistukitoiminnan löytämistä sekä nostaa vertaistukea näkyvämmäksi ja arvostetummaksi tuen muodoksi. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen yksi keskeisin ja tärkein toiminnan muoto on vertaistuen tarjoaminen haasteellisessa elämäntilanteessa eläville ihmisille.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme vertaistukea varhaiskasvatuksen näkökulmasta, lähtökohtana oli vertaistuen positiivinen vaikutus vanhemmuuden tukemisessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kyselyn avulla, kokivatko varhaiskasvatuksen ammattilaiset, että opasta hyödyntämällä perheitä on mahdollisuus ohjata vertaistukitoiminnan pariin, perheen sitä tarvitessaan. Kyselyn tavoitteena oli myös saada palautetta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta siitä kokivatko he oppaan tarpeelliseksi työvälineeksi. Kysely suoritettiin maaliskuussa 2011. Kiinnostuksemme vertaistuen tarkasteluun nousi huomattavamme sen olevan yksi tärkeä sosiaalisen tuen muoto.

2 VERTAISTUKI SOSIALISEN TUEN MUOTONA

2.1 Sosiaalinen tuki

Sosiaalinen tuki on Tarkan (1996,12–13) mukaan tietoa, joka saa yksilön uskomaan, että hän kuuluu sosiaaliseen verkostoon, jossa hänellä on mahdollisuus saada ja antaa tukea. Ensisijaisen tärkeää sosiaalisessa tuessa on, että ympärillä on ihmisiä, joiden puoleen voi tarvittaessa kääntyä. Tarkan mukaan juuri suhteiden laadulla ja intensiteetillä on enemmän merkitystä kuin sosiaalista tukea antavan verkoston lukumäärällä. Sosiaalisessa tuessa korostuu vuorovaikutuksellisuus, siihen sisältyy positiivinen vaikutus henkilöltä toiselle ja se on tarkoituksellista. Sosiaalinen verkosto sisältää ihmisiä, jotka antavat ja saavat toisiltaan tukea. Tukiverkostot muuttuvat eri elämänvaiheiden myötä. (Tarkka 1996, 12–13.) Sosiaalisen tuen avulla ihminen, hänen lähiyhteisönsä sekä julkinen sektori pyrkivät varmistamaan persoonan hyvinvointia. Sosiaalinen tuki kuvaa ihmisten ja lähiyhteisön sosiaalisia suhteita. Se on ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tuki voi olla laadultaan aineellista, tiedollista, toiminnallista, henkistä tai emotionaalista. (Kinnunen 1998, 29; Kumpusalo 1991, 126.) Sosiaalisen tuen antajat, ihmiselle tärkeät henkilöt, auttavat yksilöä käyttämään hänen omia voimavarojaan niin tehokkaasti, että ihminen pystyy selviytymään tilanteessa, joka on muuttunut (Tarkka 1996, 14). Sosiaalisen tuen tasoja voidaan luokitella sosiaalisten suhteiden läheisyyden mukaan. Siten ensimmäisellä tasolla on perhe ja lähimmät ystävät. Toisella tasolla ovat ystävät, naapurit ja työkaverit. Kolmannella tasolla ovat julkiset ja yksityiset toimijat. Tuen puuttuminen joltakin tasolta voi vaikuttaa yksilön turvallisuuden tunteeseen ja sitä kautta myös elämänhallintaan. (Virjonen 1996, 42.)

Perheiden sosiaalisen tuen saatavuudessa on tapahtunut paljon muutoksia viime vuosikymmeninä. Ennen oli hyvin yleistä, että sukulaiset ja lähiyhteisö tarjosivat sosiaalista tukea. Nykypäivän ihmisillä on entistä vähemmän ympärillä henkilöitä, joilta saa apua ja kenen puoleen kääntyä, kun tukea tarvitaan. Juuri perheen ja vanhemmuuden tukemisessa, sosiaalisella tuella nähdään olevan suuresti merkitystä. Sosiaalinen tuki auttaa vanhempia rakentamaan niitä selviytymiskeinoja, joita he

tarvitsevat arjen tilanteissa. Vanhemman saadessa kokeneemmalta henkilöltä hyvää palautetta, vahvistuu vanhemman itsetunto ja voimavarat kasvavat. Samankaltaisia kokemuksia omaavan ihmisen vertaistuki katsotaan olevan hyvin merkityksellinen sosiaalisen tuen muoto.

(Viljamaa 2003, 25–26.)

Sosiaaliseen tukeen kuuluu Viljamaan (2003, 25) mukaan:

- emotionaalinen tuki (empatia, rakkaus)
- käytännön apu (palvelut, raha, tavara)
- informatiivinen apu (neuvot, tieto)
- vertailutuki (itsearviointin kannalta tarpeellinen tietotuki).

Tutkijat ovat olleet yksimielisiä sosiaalisen tuen positiivisesta merkityksestä elämänlaatuun ja hyvinvointiin, kuitenkin laadun määrittely ja mittaaminen ovat usein horjuvia. On syytä huomioida yksilöiden erilaisuus, kun vertaillaan kokemuksia. Tuen saajan oma kokemus saamastaan tuesta ja sosiaalisen verkoston antaman tuen määrä saattavat erota toisistaan huomattavasti. Kokemukset ja tyytyväisyys ovat yhteydessä tuen laatuun, sekä myös elämän kokonaistilanteeseen. Sosiaaliset taidot liittyvät sosiaalisen tuen saantiin, verkostojen luomiseen, sekä niiden ylläpitämiseen. (Gothoni 1990, 12–13.) Sosiaalisista taidoista etenkin vuorovaikutustaidot ovat niitä sopeutumistaitoja joita tarvitaan, jotta sosiaalisen tuen saaminen mahdollistuu.

2.2 Vertaistuki ja sen eri muodot

Vertaistuki rinnastetaan sosiaalisen tuen käsitteeseen ja näitä käsitteitä käytetään usein rinnakkain. Vertaistuki on yksi vapaaehtoistyön toimintamuodoista, joka tukeutuu tukijan, sekä tuettavan yhteiseen kokemukseen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 26.)

Vertaistuella viitataan erilaisiin ryhmätoimintoihin, kahdenkeskisiin tukisuhteisiin sekä vapaamuotoisempaan samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten yhdessäoloon. Vertaistuessa korostuu samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten halu jakaa kokemuksia ja tietoa. Vertaisen tieto perustuu aina omakohtaiseen kokemukseen, tämän vuoksi vertaistuesta puhuttaessa puhutaan kokemuksellisesta asiantuntijuudesta. Vertaistuella tiedetään olevan suuri merkitys ihmisen jaksamiselle

ja elämän hallinnalle. Vertaistukitoiminnassa ihminen ei ole toimenpiteiden, eikä hoidon kohteen, vaan toimija. (Tukiasema 2000.)

Vertaistukitoiminta käsittää sellaisia toiminnan muotoja, joissa vertaisen auttaminen ei ole ensisijaista, vaan yhdessäolo ja yhdessä tekeminen. Vertaistukea voi saada/antaa usealla tavalla, vuorovaikutuksessa ihmisen/ihmisten kanssa. (Nylund 2005, 203.)

Irja Mikkosen (2009) tutkimuksessa vertaistuki on kuin mikä tahansa tuki, joka ei vielä ole sosiaaliturvan piirissä. Mikkosen tutkimuksessa tulee esiin, että eräissä sairausryhmissä palvelujen tarve voi jopa vähentyä vertaistuen johdosta. Kun vertaistukitoimijat ja ammattiauttajat toimivat yhteistyössä, auttaa se toiminnan edistymiseen. Vertaistukitoiminta koetaan myös huomattavana tietolähteenä palveluista ja tuesta. (Mikkonen 2009, 173.)

Ihminen on sosiaalinen ja elää yhteisöissä. Alun perin yhteisöt olivat kyläyhteisöjä, joiden selviytymiseen vaikutti se, miten niiden jäsenet huolehtivat toisistaan. Suomessa, kuin myös muissa Pohjoismaissa, vertaistukitoiminta nähdään julkisten palveluiden osana tai niitä täydentävänä. Samoja asioita kokeneiden ja samankaltaisessa tilanteessa olevien ihmisten keskinäinen tuki on ollut aina sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminnan ydintä. (Laatikainen 2010, 9-10.)

Vertaistuen asettuminen muiden tukien ja palveluiden joukkoon on tulevaisuuden haasteellinen kehitystehtävä. Sosiaali- ja terveystalouden kentässä vertaistukitoiminta kulkee rinnalla, edellä tai jäljessä ja voi jatkaa myös sinne, mihin ammattilaisella tuella ei ole resursseja tai niille alueille, minne se ei pysty muuten ulottumaan. Mikkosen tutkimuksessa käy ilmi, että vertaistukitoimijoiden ja ammattiauttajien yhteistyötä olisi tarvetta kehittää. Esimerkiksi vertaistukitoiminnan tiedottamista tulisi parantaa. (Mikkonen 2009, 188.)

2.3 Vertaisryhmän käsite

Vertaisryhmä on tukiryhmä, jonka muodostaa samankaltaisen elämäntilanteen omaavat ihmiset. Ryhmän jäsenet haluavat jakaa ajatuksia ja kokemuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. (Nylund 1996, 194.)

Vertaisryhmät koostuvat useimmiten sairauden, surun tai muun kriisin kokeneista ihmisistä. Ryhmissä keskeistä on vertaisuus, yhteisöllisyys, identiteetin muokkaaminen, kansalaistoiminta ja kokemustiedon merkityksellisyys. Vertaisryhmät kokoontuvat säännöllisesti vertaistuen nimissä. (Nylund 2005, 203.) Sosiaaliportin (2010) Lastensuojelun käsikirjassa vertaisryhmätoimintaa kuvataan seuraavasti: ”Vertaisryhmätoimintana voidaan järjestää esim. vanhempainryhmätoimintaa, avointa päiväkotitoimintaa ja perhekerhoja. Ryhmätoimintojen sisällöllinen kirjo on monimuotoinen, mutta yhteistä kaikille perheiden ryhmätoiminnoille on vertaistuen saaminen ryhmästä ja vanhempien omien voimavarojen vahvistuminen.”

Vertaisryhmien ja verkostojen määrä kasvaa jatkuvasti. Ensimmäinen vertaisryhmä juurtui Suomeen 1948. Se katsotaan olevan nimettömien alkoholistien AA-ryhmä, Anonyymien Alkoholistien ryhmä. Ryhmän perustajina toimivat Yhdysvalloissa Bill Wilson ja Bob Smith (1939), jotka etsivät helpotusta alkoholin käyttöönsä. (Laatikainen 2010, 10.)

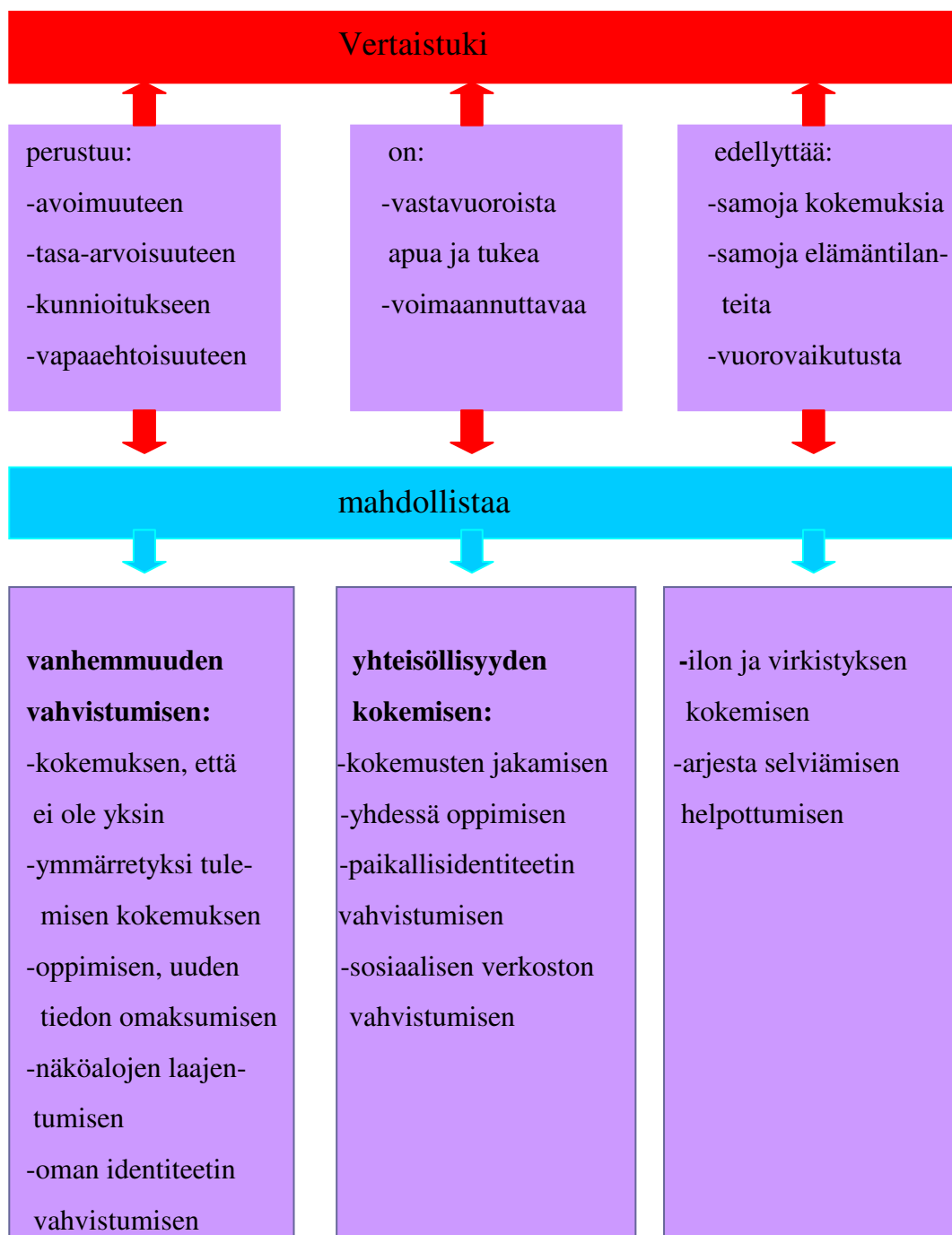
Tänä päivänä vertaisryhmiä perustetaan eri teemojen ympärille, jotka eivät lähtökohdaisesti ole ongelmakeskeisiä. Esimerkiksi erilaiset vanhempainryhmät ovat hyvin suosittuja. Vertaisryhmä on parhaimmillaan matalankynnyksen toimintaa, ryhmään tuleminen on helppoa ja sen toiminta lähtee ryhmäläisten omista tarpeista. Ryhmästä saa vertaisuutta, verkostoja ja ystäviä, uusia näkökulmia, henkistä seuraa, tasavertaisuutta sekä mahdollisuuden tukea muita. (Rustanius ym. 2005, 6.) Vertaisryhmät ovat henkilökohtaisen kasvun ryhmiä, jotka voivat toimia jäsennellytysti tai vapaamuotoisesti. Ryhmien tavoitteena on henkilöiden kokemusten jakaminen ja erilaisten asenteiden muokkaaminen. Ryhmät voivat olla suuria tai pieniä, mutta pienemmässä ryhmässä työskentely on aktiivisempaa. Vertaisryhmää voi ohjata, vertainen tai vapaaehtoistyöntekijä tai ammattilainen. Vertaisryhmiä järjestävät kunnat, järjestöt, yhteisöt ja yksityiset palveluntuottajat. Vertaisryhmän tuki voi kehittyä suureksi voimavaraksi mm. henkilön mukautuessa uuteen elämäntilanteeseen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 27–29.)

2.4 Vertaisryhmät vanhemmuuden tukemisen mahdollistajana

Tarve vanhempien vertaisryhmille nousee elämäntilanteesta ja haasteista, jotka koskevat tämän päivän lapsiperheitä. Vastuullinen vanhemmuus on lapsen kehityksen kannalta sekä yhteiskunnallisesti välttämätöntä. Näin vanhemmuus ja sen tukeminen on myös yhteiskunnan tehtävä. Toiminnalla on ainutlaatuinen merkitys sosiaali- ja terveysalalla, koska sillä voidaan ennaltaehkäistä ihmisten ongelmia. Tänä päivänä vanhemmuuden tukemisesta puhutaan paljon, sillä kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvää tietoa on runsaasti saatavilla. Pelkkä tieto ei kuitenkaan aina riitä, vaan vanhemmat kaipaavat entistä enemmän toisten vanhempien kokemuksia ja neuvoja. (Rautainen 2001, 3.)

Vertaisryhmätoiminta on monissa tutkimuksissa todettu merkittäväksi vanhempien jaksamista ja hyvinvointia lisääväksi tekijäksi. Kiinnostus vanhemmuutta ja lapsuutta kohtaan luo hyvän lähtökohdan vanhempien vertaisryhmälle. Vertaisryhmätoiminta lisää vanhempien tuntemusta omista voimavaroistaan sekä auttaa ymmärtämään paremmin perheen murrosvaiheita ja haasteita. Samankaltaisessa tilanteessa olevalta saatu ymmärrys rohkaisee puhumaan vaikeistakin asioista. Ryhmillä on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia lapsiperheiden elämään. Vertaisryhmät lisäävät psykososiaalista hyvinvointia vähentämällä mm. riittämättömyyttä sekä alakuloisuutta. Vertaisryhmien katsotaan laajentavan sosiaalista tukiverkostoa, vahvistavan arjen hallintaa, lujittavan perheenjäsenten keskinäisiä suhteita sekä vähentävän lapsen tunne-elämän häiriöitä. (Kalliomaa & Viinikka 2006, 2, 7 – 10.)

Kuviossa 1 on kooste vertaistuesta ja sen edellytyksistä vanhemmuuden tukijana.

KUVIO 1. Vertaistuki vanhemmuuden vahvistajana (Järvinen&Taajamo2006,13-14)

Vanhemmuuden tukemisessa korostuu vertaisryhmien rooli tulevaisuudessa, sekä julkisella sektorilla että vapaaehtoisjärjestöissä. Edelläkävijöitä vertaistoiminnan kehittämisessä ovat olleet sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt.

2.5 Vuorovaikutus ja vertaistuki

Ihmisten välinen vuorovaikutus on aina luova tapahtuma, jolle ei ole valmista käsikirjoitusta, sillä jokainen vuorovaikutustilanne on aina ainutkertainen ja ainutlaatuinen. Tärkeintä vuorovaikutuksessa on olla aito ja rehellinen, oma itsensä. Toimiva vuorovaikutus on vertaisryhmässä tärkein voimavara, se on perusta toiminnalle. Vuorovaikutus ei ole vain sanallista viestintää ihmisten välillä, vaan se on myös suurelta osin kehomme kokonaisviestintää sekä hiljaisuutta, aitoa läsnäoloa, kuuntelemisen taitoa, toimintaa ja tekoja. (Haapamäki 2000, 53.) Ihmisten kanssa työskennellessä, yksi tärkeimmistä tehtävistä on huolehtia vuorovaikutuksen toimivuudesta. (Kiesiläinen 1998, 41). Vertaisryhmässä tuki perustuu ryhmän jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen, mahdollisuuteen jakaa ajatuksiaan, tunteitaan ja pelkojaan. Vertaistuki on tilaisuus kokemuksellisen tiedon kautta oppimiseen, keskusteluun luottamuksellisesti muiden samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. Vertaistukiryhmä on mahdollisuus tutustua toisiin vanhempiin ja vahvistaa omaa itseluottamusta vanhempana.

3 SOSIAALINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on laajasti tulkittuna eri toimintaympäristöissä, kuten kotona, päiväkodeissa ja eri elämäntilanteissa tapahtuvana kasvatuksellisenä vuorovaikutuksena aikuisten ja lasten välillä. (Karila ym. 2001, 13.) Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvointia edistävät turvalliset sekä mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet. Lapsen suhteita vanhempiin, muihin lapsiin sekä kasvattajiin vaalitaan, ja hän kokee kuuluvansa vertaisryhmään. (Stakes 2005,15.)

Perinteisten perheiden rinnalle on noussut uusia perhemuotoja. Perhe voidaan määrittellä yhdessä asuvien aikuisten tai aikuisten ja lasten muodostamaksi joukoksi. Koko perheen saama sosiaalinen tuki auttaa perhettä selviytymään arjesta paremmin. Uusien perhemuotojen yleistymien sekä perheiden sosiaalisten tukiverkkojen ohentuminen tuovat uusia haasteita varhaiskasvatukseen. Yhtenä tämän päivän

varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea perheiden tarpeisiin. (Salminen 2005, 82.)

Perheiden sosiaalisen tuen saatavuudessa on tapahtunut paljon muutoksia viime vuosikymmeninä. Entisaikaan oli hyvin yleistä, että sukulaiset ja lähiyhteisö tarjosivat sosiaalista tukea. Nykyisin ihmisillä on entistä vähemmän ympärillä henkilöitä, joilta saa apua ja kenen puoleen kääntyä, kun tukea tarvitaan. Näistä sosiaalisen tuen lähteistä voi mainita erityisesti puolison, perheenjäsenet, ystävät, vertaisryhmät, sukulaiset ja työkaverit. Juuri perheen ja vanhemmuuden tukemisessa sosiaalisella tuella nähdään olevan suuresti merkitystä. Sosiaalinen tuki auttaa vanhempia rakentamaan niitä selviytymiskeinoja, joita he tarvitsevat arjen tilanteissa. Vanhemman saadessa kokenemmalta henkilöltä hyvää palautetta, vahvistuu vanhemman itsetunto sekä voimavarat kasvavat. Samankaltaisia kokemuksia omaavien ihmisten välinen vertaistuki katsotaan olevan hyvin merkityksellinen sosiaalisen tuen muoto. (Viljamaa 2003, 25–26.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tarjoama tuki voidaan nähdä yhteiskunnan tarjoamana toimenpiteenä vanhempien neuvottomuuden ja epävarmuuden lievittämiseksi ja ehkäisemiseksi.

3.1 Kasvatuskumppanuus

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (VASU) vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisestä kasvatusyhteistyöstä käytetään nimitystä kasvatuskumppanuus. Kasvatuskumppanuus kuvaa sitä molemminpuolista kunnioittavaa yhteistyötä, jonka tarkoituksena on yhdistää ammattihenkilöstön ja vanhemman tietämys lapsesta ja toimia lapsen eduksi. Kasvatuskumppanuus edellyttää vastavuoroisuutta, jatkuvaa, sitoutunutta vuorovaikutusta vanhempien ja henkilöstön välillä. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen keskeinen edellytys on kuulluksi tuleminen sekä kumppanuuspuolen kunnioittaminen. Tämä merkitsee erilaisten käsitysten ja elämäntapojen kunnioittamista. Hyvä yhteistyö parhaimmillaan ennaltaehkäisee lapsen ongelmia ja säästää aikaa sekä muiden palveluiden käyttöä, kun tuen tarpeet pystytään havaitsemaan ajoissa ja niihin pystytään tarttumaan ajoissa. (Kaskela & Kekkonen 2006 11, 17–19.)

Kasvatuskumppanuudessa koti ja päivähoido toimivat yhdessä. Lasten vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu sekä oman lapsen tuntemus. Kasvatushenkilöstöllä on puolestaan koulutuksen antama tieto ja osaaminen sekä työnsä kautta tuleva vastuu kumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luominen. Yksi tärkeimmistä päivähoidon työmuodoista on lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät keskustelut vanhemmuuden tukemisessa. Keskusteluilla pyritään löytämään yhteinen linja kodin ja päiväkodin kasvatuksen välillä. Vanhempien, sekä kasvattajien tiedot lapsesta rakentaa yhdessä parhaat edellytykset lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Kasvatuskumppanuuteen kuuluvista arvoista ja näkemyksistä tulee keskustella vanhempien ja kasvattajayhteisön kanssa. Päiväkodin henkilökunnan täytyy pyrkiä tunnistamaan sekä kunnioittamaan niitä tärkeitä asioita lapsen kehityksessä, joita perhe arvostaa. (Stakes 2005,31.)

Päivähoidossa lapsen ja perheen erilaiset tuen tarpeet näyttäytyvät ensimmäisiä kertoja, sillä päivähoidon työntekijät toimivat lasten kanssa lähes päivittäin, jonka vuoksi he havaitsevat mahdolliset muutokset nopeasti lasten ja vanhempien käyttäytymisessä. Tästä syystä päivähoidolla onkin yhä suurempi merkitys juuri perheiden hyvinvoinnin edistäjänä. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa päivähoidon ja kodin tavoitteena on löytää yhteinen ymmärrys siitä, kuinka varhaislapsuuden ympäristössä turvataan ehjä kasvun, kehityksen ja oppimisen perusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.) Kasvatuskumppanuuden erityisenä tavoitteena on tunnistaa lasta koskeva tuen tarve ja sopia yhteiset toimintaperiaatteet lapsen auttamiseksi ja kehityksen tukemiseksi. Kun kasvatuskumppanit etsivät yhdessä erilaisia lasta tukevia toimintoja, voidaan tällaisissa yhteyksissä hyödyntää vertaistukitoiminnan oppaan tarjontaa. Vanhempien kanssa rakennettavan kasvatuskumppanuuden avulla vahvistetaan perheen tilanteen ymmärrystä sekä auttamismahdollisuuksia. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2011). Vertaistukitoiminnan oppaan avulla vanhemmat voivat löytää heitä parhaiten tukevan vertaistukiryhmän.

Hujalan ym. (1996) mukaan kasvatuksellinen kumppanuus tukee erityisesti niitä vanhempia, joilla tietoisuus omasta vanhemmuudestaan on hukassa. Yhteiskuntamme eriarvoisuuden lisääntyessä erityisen tuen tarpeessa olevien lasten sekä perheiden

osuus kasvaa koko ajan. Tämän haasteen kanssa joutuu päivähoitohenkilöstö tekemään paljon työtä. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 39–40.)

3.1 Vertaistuki varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyömme sijoittuu varhaiskasvatuksen työn kentälle, päiväkotiin. Stakesin julkaisemassa varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa kaikki se kasvatustyö, jota tehdään alle kouluikäisten kanssa, katsotaan kuuluvan varhaiskasvatustyön kenttään. Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu lapsen eri elinympäristöissä. Sen tavoitteena on lapsen kehityksen, oppimisen ja tasapainoisen kasvatuksen edistäminen. Yhteiskunnallisesta kannalta katsottuna varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta, jotka ovat sekä tavoitteellista että suunniteltua toimintaa. (Stakes 2005,11.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on myös lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä. (Stakes 2005, 7- 8.)

Päivähoidon työntekijöiden, varhaiskasvatuksen ammattilaisten yksi tärkeimmistä tehtävistä on luoda edellytyksiä vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä tukea kodin kasvatustyötä sekä vanhemmuutta. Jokainen perhe voi jossain vaiheessa tarvita tukea. Huolen puheeksi ottamisessa on tärkeä ajoitus, kiinnittämällä varhaisessa vaiheessa huomio perheen tuen tarpeeseen, voidaan välttyä ongelmien kasaantumisilta. Vertaistukitoiminta on matalan kynnyksen toimintaa, jonka pariin ohjaaminen on helppompaa kuin ohjaaminen ammattiavun pariin. Varhaiskasvatuksen ammattilaiselta saama tuki ei korvaa läheisiltä eikä tai muulta sosiaaliselta tukiverkostolta saamaa tukea. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on ohjata perheitä palveluiden pariin tai ainakin tiedottaa erilaisista palvelumahdollisuuksista, sekä toimia yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. (Keskinen 2004, 65, 80.) Tietoisuus vertaistuen mahdollisuuksista on yksi keino tukea kasvatuskumppanuutta. Tavoitteenamme on, että opinnäytetyönämme tekemästämme oppaasta on hyötyä vanhempien tukemisessa ja ohjauksessa.

Nylund (2005) toteaa hyvinvointiyhteiskunnan merkityksen vaihtoehtoisten vertaistuen muotojen mahdollistajana ja tukijana. On tärkeää, että vertaistukea on mahdollista

saada erilaisissa yhteyksissä sekä vertais- että ammattivetoisesti. Vaikka ammattilaisten ja vertaisryhmien rinnakkainelo ei ole aina helppoa, kehittelevät ammattilaiset itse erilaisia tapoja käynnistää ja tukea vertaistoimintaa monin eri tavoin, sillä vertaistuki on arvokasta ja hienoa toimintaa. (Nylund 2005, 206–207.)

4 MIKKELIN SEUDUN VERTAISTUKIOPAS

4.1 Vertaistukitoiminnan oppaan tavoite

Vertaistukitoiminnan oppaaseen koottiin tiedot Mikkelin seudun vertaistukitoiminnasta. Tavoitteena oli, että sosiaali- ja terveystieteiden ammattilainen, joka ohjaa asiakastaan hakemaan apua ja tukea, löytää oppaasta asiakkaan tarpeita parhaiten tukevan ryhmän. Vertaistukitoiminnan opas on tarkoitettu kaikille vertaistukea Mikkelin seudulla tarvitseville sekä niille ammattilaisille, jotka vertaistukitoiminnan pariin asiakkaitaan ohjaavat.

4.2 Oppaan laatimisen toteutus

Oppaan työstäminen aloitettiin huhtikuussa 2010 kartoittamalla ja selvittämällä Mikkelin seudun vertaistukitoimintaa. Tuotimme ensin oppaasta luonnoksen, jota kävimme läpi yhdessä VETO-projektin työntekijöiden kanssa. Vertaistuen yhteyshenkilöihin olimme yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Syys–marraskuussa 2010 opasta työstettiin lähinnä odottaen yhdistysten vastauksia sekä oppaan tietojen paikkansapitävyyksien tarkennuksia tehden. Oppaan selkeyden sekä luottavuuden vuoksi emme halunneet liittää oppaaseen kuvia emmekä yhdistysten omia logoja. Oppaan ulkoasusta vastasi pääasiallisesti VETO-projekti. Opas suunniteltiin julkaistavan sekä paperiversiona että sähköisessä muodossa. Kooltaan opas on A5-kokoinen ja se sisältää kansilehden ja sisällysluettelon mukaan lukien 46 sivua. Oppaan kaikista kustannuksista vastasi VETO-projekti.

4.3 Oppaan käyttöönotto ja arviointi

Vertaistukitoiminnan opas valmistui maaliskuussa 2011. Arvioimme opasta palautekyselyn avulla (liite 1). Tuolloin toimitimme oppaan Mikkelin seudun päiväkodeille. Palautekyselyn toimitimme seitsemään päiväkotiin, kymmenelle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle. Kyselyyn vastasi 7 varhaiskasvatuksen ammattilaista 5 päiväkodista. Kysyimme vastaajilta mielipidettä oppaan kattavuudesta, selkeydestä sekä hyödyllisyydestä. Ensisijaisesti opas toimitettiin Mikkelin seudun päiväkodeille, koska opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä varhaiskasvatuksen ammattilaiset oppaasta olivat ja kokivatko he, että oppaasta on hyötyä vanhempien sekä perheen tukemisessa.

5 OPPAAN ARVIOINTI JA SIITÄ SAATU PALAUTE

5.1 Palautteen hankkiminen oppaan käytöstä

Kyselylomakkeen (liite1) laatiminen ajoittui helmikuuhun 2011. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet ohjasivat kyselylomakkeen laatimista. Kyselylomaketta suunnitelllessamme painotimme vertaistukitoiminnan oppaan tarpeellisuutta varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Kyselylomake muodostui sekä monivalintakysymyksistä että avoimista kysymyksistä. Joidenkin kysymysten yhteyteen varattiin myös tilaa, johon vastaaja pystyi kirjoittamaan vapaasti perusteluja mielipiteidensä tueksi ja yksityiskohtaisemman tiedon antamiseksi.

Lomakkeen rakenteen laadinnassa kiinnitimme huomioita sekä kysymysten pituuteen että kysymysten lukumäärään. Pitkä lomake saattaa johtaa vastaaja vastaamaan kysymyksiin huolimattomasti. Kyselylomake sisälsi kuusi kysymystä, ja katsoimme sen olevan pituudeltaan tarkoituksenmukainen. Kyselylomaketta laadittaessa kiinnitimme huomioita lomakkeen selkeyteen, ulkoasuun sekä kysymysten loogiseen etenemiseen. Kyselylomakkeen hyviä puolia on, ettei lomakkeen laatija läsnäolollaan vaikuta vastauksiin, toisin kun esimerkiksi haastattelussa. Luotettavuutta lisää myös se, että kysymys esitetään jokaiselle täysin samassa muodossa. Kyselylomakkeen heikkoja puolia on, että vastausprosentti jää alhaiseksi ja jos joutuu tekemään uusinta kyselyn, lisää se vastausaikaa, sekä työtä ja kustannuksia. Myös haittapuolena voi olla,

että vastaaja väärin ymmärtää epäselviä kysymyksiä, eikä tarvittaessa voi saada tarkentavaa informaatiota. (Valli 2001, 29–31.)

5.2 Palautteen analysoiminen

Aineiston analysoimme aineistolähtöisesti sisällön analyysia käyttäen. Eskolan ja Suorannan (1998,19) mukaan aineistolähtöinen analysointi on silloin sopivaa, kun selvitetään jonkin ilmiön olemusta. Tässä opinnäytetyössä se kohdentuu vertaistukitoimintaan. Opinnäytetyömme ensisijainen tavoite oli tuottaa vertaistukitoiminnan opas. Analysoimme saamaamme palautetta opinnäytetyömme tavoitteiden mukaisesti. Saamamme palautteen mukaan, näyttää siltä, että opas nostaa vertaistukitoimintaa näkyvämmäksi ja arvostetummaksi tuen muodoksi. Vastaajat kokivat myös, että opas on yksi työväline, ohjaukseen sekä neuvontaan.

6 KYSELYN TULOKSET

Saamamme palautteen perustella varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, vertaistukitoiminnan oppaan olevan melko kattava, ja sen katsottiin pitävän sisällään riittävästi tietoa vertaistukiryhmistä. Suurin osa palautteen antajista oli sitä mieltä, että opas oli selkeä ja luettava. Osa vastaajista koki, että oppaan jäsentelyn olisi voinut toteuttaa esim. aiheittain. Lähes kaikki vastaajat kokivat oppaan olevan tarpeellinen ohjausväline itselle sekä koko työyhteisölle. He kokivat, että opasta hyödyntäen vanhemmille ja koko perheelle voitaisiin tarvittaessa tarjota vertaistukiryhmää vaihtoehtona sekä saamaan tietoa esim. tukihenkilöltä. Yhdessä palautteessa varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi heti tietävänsä perheen, jonka voisi ohjata ryhmään. Kaikki vastaajat kokivat, että vanhemmille opas on keino saada yhteistietoja avun ja tuen tarjoajista selkeästi ja kattavasti.

6.1 Vertaistukitoiminnan oppaan kattavuus

Kyselylomakkeessa oppaan kattavuutta kartoitettiin valmiin nelikohtaisen ruudukon avulla. Vaihtoehtoja oppaan kattavuudelle oli neljä: Erittäin kattava, melko kattava, osittain puutteellinen tai erittäin puutteellinen. Neljä palautteen antajaa koki oppaan melko selkeäksi. Kolme koki oppaan olevan erittäin kattava.

6.2 Vertaistukiryhmät vertaistukitoiminnan oppaassa

Riittävää tietoa oppaan vertaistukiryhmistä kartoitimme vaihtoehtokysymyksen, *kyllä* tai *ei*. Jätimme tilaa palautteelle, jotta *ei* kohdan valinnut vastaaja voisi kirjoittaa mitä tietoja hän olisi toivonut saavansa oppaasta. Kaikki (7) palautekyselyyn vastanneet kokivat vertaistukitoiminnan oppaasta löytyvän riittävästi tietoa vertaistukiryhmistä.

6.3 Vertaistukitoiminnan oppaan luettavuus ja selkeys

Vertaistukitoiminnan oppaan luettavuutta sekä selkeyttä kartoitimme valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla. Vaihtoehtoja oppaan luettavuudelle sekä selkeydelle oli neljä: erittäin helppolukuinen ja erittäin selkeä, melko helppolukuinen ja melko selkeä, melko vaikealukuinen ja melko epäselvä, erittäin vaikealukuinen ja erittäin epäselvä. Kolme palautteen antajaa koki oppaan olevan erittäin helppolukuinen ja erittäin selkeä. Myös kolme palautteen antajaa koki oppaan olevan melko helppolukuinen ja melko selkeä. Yksi palautteen antaja koki oppaan erittäin helppolukuiseksi mutta kaipasi oppaan selkeyttämistä esim. jäsentelyn avulla. Kahdessa palautteessa oppaaseen kaivattiin yhdistysten logoja selkeyttämään opasta.

6.4 Vertaistukitoiminnan oppaan hyödyllisyys

Kysymyksessä numero neljä pyysimme varhaiskasvatuksen ammattilaisia kertomaan, miten he kokivat oppaan hyödyllisyyden. Yhteenvetona voitaneen todeta varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokevan oppaan olevan hyvä tuki, ohjatessa vanhempia vertaistuen pariin. Tämän kysymyksen kohdalla on helposti todettavissa, etteivät varhaiskasvatuksen ammattilaiset suoranaisesti voineet kertoa, miten opas hyödyntää päiväkodin työyhteisöä tai yhteistyökumppaneita.

6.5 Kyselyyn vastanneiden vapaamuotoiset kommentit

Kysymyksessä viisi sana oli vapaa. Toivoimme tässä avoimessa kysymyksessä saavamme palautetta oppaasta ja sen tarpeellisuudesta. Saimme kolmelta vastausta tähän kysymykseen. Yhdessä palautteessa ruusuja annettiin hyvästä ja selkeästä oppaasta. Yksi vastaaja koki oppaan olevan hyvin tiivistetty. Kaksi palautteen antajaa koki oppaan kaipaavan sanojen sekä käsitteiden määrittelyyn tarkkuutta.

6.6 Vertaistuen merkitys

Kyselylomakkeen kuudennessa kohdassa sana oli vapaa. toivoimme saavamme vastauksia siihen, mitä varhaiskasvatuksen ammattilaiset ajattelevat vertaistuesta ja sen merkityksestä. Tähän kysymykseen vastasi kaikki seitsemän. Annetuista vastauksista oli helposti nostettavissa esiin vertaistuen tärkeys.

”minun mielestäni vertaistuki on erittäin tärkeää ja koen vanhempien ohjaamisen siihen luonnolliseksi. Itse olen myös vanhempi ja käytän vertaistukea”

”Vertaistuki on tärkeää ja helpottaa ihmisiä/perheitä pääsemään vaikeimman yli sekä ymmärtämään ja saamaan konkreettista apua ja neuvoja vaikeassa elämäntilanteessa”

Elämän hallinnan jatkuvuudelle ja siinä onnistumiselle on merkityksellistä se, että näkee toisia samassa tilanteessa olevia, koska tämä lisää itseluottamusta ja antaa uskoa tulevaan.

”vertaistuki vanhemmille on erittäin tärkeää, sen huomaa päiväkodissa kun vanhemmat vaihtaa kokemuksia menen ja tullen, niistä kyllä näkee että se auttaa, kun ei oo yksin”

”vertaistuki on erittäin hyvä ja tärkeä juttu, josta voi olla jollekin ihmiselle enemmän hyötyä kuin mistään muusta”

Vertaistuen tarkoitus on saada voimia vertaisuudesta, jaksamista arkeen, sekä toivoa omaan elämäntilanteeseen. Ryhmässä voi jakaa sekä vertailla kokemuksia keskenään. Joskus vertaisryhmä on ensimmäinen ja ainut paikka, jossa osanottaja tulee kuulluksi kysymyksineen ja ajatuksineen.

”ohjaan asiakkaita tarpeen mukaan oikeisiin palveluihin”

”aina ei tarvi ammattiapua, vaan ymmärtävää ihmistä”

”vertaistuki on ensiarvoisen tärkeä tukimuoto, ja sitä hyödynnetään valittavan vähän”

Ihmiset, jotka käyvät vertaistukiryhmissä arvostavat vertaistukea ja heidän on helpompi puhua toisilleen kuin ns. ammattiauttajalle. Ryhmäläisiltä saatu empatia on erilaista kuin ammattilaiselta saatu.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme sisältää vertaistukitoiminnan oppaan, teoriaosuuden sekä kyselyn. Oppaan laatiminen on tämän opinnäytetyön pääasiallinen tarkoitus. Toiminnallisessa opinnäytetyössä pääpaino on tuotoksella, jolloin opinnäytetyön raportti on tiiviimpi eikä näin ollen ole yhtä laaja kuin tutkimuksellinen opinnäytetyö.

Varhaiskasvatuksen kentällä tieto vertaistukitoiminnan mahdollisuuksista on vielä vähäistä. Tulosten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat vertaistukitoiminnan oppaasta olevan hyötyä vanhemmuuden tukemisessa. Tavoitteenamme on, että oppaan avulla Mikkelin seudun varhaiskasvatuksen ammattilaiset tulevat tietoisemmiksi vertaistukitoiminnan mahdollisuuksista ja voivat näin ollen ohjata vanhempia ja koko perhettä tuen pariin, heidän sitä tarvitessaan. On myös syytä huomioda, että vertaistukitoiminnan opasta tullaan hyödyntämään myös muualla varhaiskasvatuksen kentällä, mm. perhekahvilat ovat osoittaneet suurta kiinnostusta oppaaseen.

Aihe opinnäytetyöhön löytyi työharjoittelusta, Veto-projektista, jonka innoittamana haasteen oppaan toteutuksesta otimme vastaan. Vertaistukitoiminnan oppaaseen tiedon hankinta, kartoitus seudun vertaistukitoiminnasta vaati yllättävän paljon aikaa. Suurin osa yhdistyksistä vastasi vertaistukikyselyymme nopeasti, mutta yllättävän paljon oli myös yhdistyksiä, joihin olimme yhteydessä useita kertoja, mutta joista jäimme ilman selkeitä vastauksia. Oli lähes mahdoton tehtävä kartoittaa kaikki Mikkelin seudun vertaistukitoiminta oppaaseen, sillä hyvin varhaisessa vaiheessa kävi esiin, kuinka erilaisia ja kirjavia käsityksiä vertaistuesta on. Tästä syystä koimme tärkeäksi, että oppaaseen koottiin vertaistuen yhteyshenkilöiden tietoja, joihin ottamalla yhteyttä saa ajan tasalla olevaa ohjausta ja neuvontaa tarjolla olevasta vertaistukitoiminnasta.

Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat sosiaalialalla tehtävään työhön. Sosionomin tehtävänä on tuoda moniammatilliseen työyhteisöön sosiaalinen näkökulma, työote ja osaaminen. Sosionomi toimii usein ainoana oman alansa edustajana moniammatillisessa työyhteisössä, tällöin hän edustaa usealle yhteistyökumppanille ja asiakkaalle koko sosiaalialan mahdollisuuksien kirjoa sekä konkreettisesti rakentaa polkuja sosiaalipalveluiden ääreen. (Mäkinen ym. 2009,77.) Toinen meistä on työskennellyt pitkään päiväkodissa, tästä syystä olemmekin pohtineet paljon opinnäytetyötä työstäessämme, juuri sitä kuinka tärkeää varhaiskasvatuksen työntekijänä on saada tunne siitä, että perhettä voidaan tukea, ohjata ja kertoa erilaisista mahdollisuuksista ns. palvelupoluista. Koemmekin yhdeksi sosionomin tärkeimmistä työtehtävistä varhaiskasvatuksen kentällä, juuri perheen kokonaisvaltaisen tukemisen, tietoisuus vertaistuen mahdollisuuksista on yksi työkalu lisää. Vertaistuki tarjoaa parhaimmillaan vanhemmille

aidon kokemuksen kuulluksi tulemisesta, kohtaamisesta ja empatiasta sekä avaa uusia näkökulmia tilanteeseen. On tärkeää, että vertaistuki tulee kaikkien saataville ja tietoisuuteen.

Opinnäytetyöprosessimme oli pitkä ja suhteellisen työläs, mutta silti mielenkiintomme aiheeseen säilyi alusta loppuun. Opinnäytetyömme prosessi on lisännyt tietoisuutta vertaistuen tärkeydestä, koemme vertaistuen tämän prosessin jälkeen hyvin merkittäväksi tukimuodoksi. Jatkotutkimuksena olisi hyvin kiinnostavaa tehdä selvitys siitä, miten lapsiperheet ovat kokeneet hyötyvänsä vertaistukitoiminnan oppaasta ja kuinka moni löysi vertaistuen oppaan avulla. Haluamme kiittää VETO- projektia ohjauksesta ja saamastamme tuesta, sillä ilman heidän tukea, opasta ja koko prosessia olisi ollut lähes mahdotonta toteuttaa

Ihminen tarvitsee ihmistä

ollakseen ihminen ihmiselle,

ollakseen itse ihminen.

Lämpimin peitto on toisen iho,

toisen ilo on parasta ruokaa.

Emme ole tähtiä, taivaan lintuja,

olemme ihmisiä, osa pitkää haavaa.

Ihminen tarvitsee ihmistä.

Ihminen ilman ihmistä,

on vähemmän ihminen ihmisille,

vähemmän kuin ihminen voi olla.

Ihminen tarvitsee ihmistä.

(Tommy Tabermann)

LÄHTEET

Aalto, Tina 2011. Haastattelu 6.5.2010. Projektipäällikkö. Estery.

Gothoni, Raili 1990. Vanhusten sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki-tutkimus kalliolaisten ja kiteeläisten vanhusten elämäntilanteesta, sosiaalisesta verkostosta ja tuesta. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 1990:2.

Haapamäki, Jouko 2000. Yhteisö kasvattaa päivähoito oppimis – ja kasvatusyhteisönä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala-Huttunen, Eeva & Nivala Veijo 1996. Yhteistyö päivähoidossa. Oulu: Oulun Yliopisto.

Kaimola, Kari 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, Jaana (toim.). Vahva Vanhemmuus-Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote Oy.

Kalliomaa, Milla & Viinikka, Anne (toim.)2006. Vertaistuesta voimaa vanhemmuuteen-vertaistuen vaikuttavuus ja mahdollisuudet vanhemmuuden tukena. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Karila, Kirsti, Kinon, Jarmo, Virtanen, Jorma 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS- kustannus.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Keskinen, Soili, Virjonen, Heli (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammer-paino Oy.

Kiesiläinen, Liisa 1998. Vuorovaikutusvastuu. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kinnunen, Petri 1998. Hyvinvoinnin ruletti. Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Kumpusalo, Esko 1991. Omatoimisuus, sosiaalinen tuki ja terveys. Lääkintöhallituksen julkaisuja, sarja tutkimukset 5/1998. Helsinki: Valtion Painatuskeskus.

Laki lasten päivähoidosta 1973, 1983. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. Ei päivitys tietoja. Viitattu 15.01.2011.

Laatikainen, Tanja (toim.)2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö. SOLVER palvelut Oy.

Haapamäki, Jouko, Kaipio, Kalevi, Keskinen, Soili, Uusitalo, Ilkka, Kuoksa, Maria 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusympäristönä. Kustannusosakeyhtiö: Tammi.

Järvinen, Ritva, Nordlund, Anne & Taajamo, Terhi 2006. Vertaisryhmä ohjaajakoulutus. Helsinki: Miktor.

Mikkonen, Irja. Sairastuneen vertaistuki. Kuopion yliopiston julkaisuja E.yhteiskuntatieteet173. Kuopion yliopisto.

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisu.

Mäkinen, Päivi, Raatikainen, Eija, Rahikka, Anne, Saarnio, Tuula 2009. Ammatti-na sionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nylund, Maarianne 2005. Vertaistuen muodot. Jyväskylä : Vastapaino

Nylund, Marianne 1996. Oma-apuryhmät vapaaehtoisuuden ja julkisen välimaastossa. Oma-aputoiminnan valtakunnallinen kehittämisselvitys 1994-1996. Helsinki: Kansalaisareena ry.

Pelkonen, Marjaana & Löthman-Kilpeläinen, Leeni. 2000. Neuvola lapsiperheiden tukena: selvitys äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan kohdistuneista tutkimuksista ja kehittämishankkeista 1990-luvulla. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Rautiainen, Mari(toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Käyttäjän opas 2. Helsinki: Hakapaino Oy.

Rustanius, Mirjami & Joensuu, Terhi 2005. Voimaa vertaistuesta. Kokemuksia Suomen Pakolaisavun Tukena-projektista 2003-2005.

Salminen, 2005.

Sosiaaliportti 2010. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

WWW-dokumentti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/vertaistukiryhmatointa/>. Luotu 2010. Viitattu 24.02.2011.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes-oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Tarkka, Marja-Terttu 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Ensisynnyttäjän selviytyminen äitiyden varhaisvaiheessa. Tampereen Yliopisto. Hoitotieteen laitos. Akateeminen väitöskirja.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Kasvatuskumppanuus. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit.fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus>. Luotu 2011. Viitattu 24.02.2011.

Tukiasema.net/mielenterveys nyt ry 2000. WWW-dokumentti.www.tukiasema.net/

Pöyhtäri, Janne. 2003. Mitä on vertaistuki.

Virjonen, Kaija 1996. Ammatillisen auttamistyön lähtökohtia sosiaali- ja terveystyössä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Valli, Raine 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Viljamaa, Marja-Leena 2003. Neuvola tänään ja huomenna: vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

PALAUTEKYSELY VERTAISTUKIOPPAASTA

1. Mitä mieltä olet vertaistukioppaan kattavuudesta eli onko siinä riittävästi tietoa sen käyttöä ajatellen

- erittäin kattava
- melko kattava
- osittain puutteellinen
- erittäin puutteellinen

2. Löytyykö tästä vertaistukioppaasta riittävästi tietoa vertaistukiryhmistä

- kyllä
- ei, millaista tietoa siihen tulisi lisätä? _____

3. Mitä mieltä olet vertaistukioppaan luettavuudesta ja selkeydestä?

- erittäin helppolukuinen ja selkeä
- melko helppolukuinen ja melko selkeä
- melko vaikealukuinen ja epäselvä
- erittäin vaikealukuinen ja erittäin epäselvä

4. Kerro, millaista hyötyä vertaistukioppaasta on

a) sinulle työssäsi

b) asiakkaille

c) työyhteisölle

d) yhteistyökumppaneille

5. Sana on vapaa oppaasta: ruusuja ja risuja

6. Toivomme, että kertoisit lopuksi mitä ajattelet vertaistuesta, sen merkityksestä ja siitä, miten pystyt käyttämään sitä työssäsi?

Tervehdys sinulle varhaiskasvatuksen ammattilainen

Olemme sosionomiopiskelijoita Mikkelin ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä aiheesta vertaistuesta voimaa vanhemmuuteen ja siihen liittyen olemme työstäneet oheisen vertaistukioppaan. Opas on työelämälähtöinen, joka on toteutettu yhteistyössä Veto – projektin kanssa. Veto-projekti on Etelä-Savon vertaistuen kehittämisprojekti. Oheisen palautekaavakkeen avulla selvitämme miten opas auttaa päiväkodin varhaiskasvatuksen ammattilaisia, jotta perheet löytäisivät tarvittaessa vertaistukea.

Vertaistuki on monissa tutkimuksissa todettu merkittäväksi perheen hyvinvointia lisääväksi tekijäksi. Sen avulla voidaan edistää perheiden kokonaisvaltaista elämäntilintaa, vahvistaa vanhemmuutta sekä tarjota myös konkreettista käytännön tukea. Eri-tyisesti elämän käännekohtissa vertaisryhmän tuki voi olla korvaamaton.

Pyydämme, että vastaat oheisiin kysymyksiin ja lähetät vastauslomakkeen ohessa olevassa postimerkillä varustetussa kirjekuoressa viimeistään 30.3 mennessä.

Palautteet käsitellään luottamuksellisesti

KIITÄMME SINUA AVUSTASI!

Johanna Mäenpää

johanna.maenpaa@mll.fi

Kati Ehrnrooth-Kiljunen

kati.ehrnroot-kiljunen@mikkeli.fi